

مقاله

شرکتی شدن بورس، از آغاز تا انجام

دکتر علی صالح آبادی

بیستم مهرماه ۱۳۸۵ مجمع مؤسس اولین بورس شرکتی تاریخ ایران برگزار شد. شرکت سهامی بورس اوراق بهادار تهران با اجرایی شدن قانون بازار اوراق بهادار مصوب آذرماه ۱۳۸۴ تحقق یافت. شالوده قانون جدید تفکیک دو رکن نظارت و اجرا در بازار سرمایه است. این مهم با تشکیل نهادهایی چون شرکت بورس عینیت می‌یابد. لازمه نظارت سازمان بورس و اوراق بهادار که با اهدافی چون ساماندهی، حفظ و توسعه بازار شفاف، منصفانه و کارآ و در راستای حمایت از حقوق سرمایه‌گذاران تشکیل می‌شود، سپردن وظایف اجرایی به مجموعه‌ای است که ساختار آن استحکام لازم جهت انتقال وظایف و مسئولیت‌های اجرایی را داشته باشد.

فرآیند شرکتی شدن (Demutualization) راه‌کار پیشنهادی متخصصان بازار سرمایه دنیا برای رسیدن به بازاری است که در عین پویایی تا حد ممکن از شفافیت در معاملات و اطلاعات برخوردار باشد.

قبل از دهه ۱۹۹۰ کلیه بورس‌های سهام تحت عضویت اعضای خود، به صورت مشارکتی اداره می‌شدند. بورس "استکهلم" به عنوان آغازگر نهضت شرکتی شدن بورس‌ها در سال ۱۹۹۳ مراحل شرکتی شدن را طی کرد. پس از آن این نهضت به سرعت گسترش پیدا کرد و در کمتر از یک دهه نیمی از بورس‌های عضو فدراسیون بین‌المللی

بورس‌ها از بورس‌های با ساختار اعضاء به بورس‌های شرکتی تبدیل شدند. گرایش به سمت شرکتی شدن بورس‌ها عمدتاً به دلایلی چون افزایش رقابت، تحولات قابل توجه در فن‌آوری، ادغام بورس‌ها و افزایش تعاملات جهانی صورت گرفت و ادامه یافت. تجارت سنتی و مدل‌های پیشین بورس‌ها در حال از رده خارج شدن و غیرسودآور شدن است و ساختار شرکتی افق‌های جدیدی را در توسعه، پیشرفت و سودآوری برای متولیان بازار سرمایه نمایان می‌سازد. هدف غایی بورس‌هایی که در این مسیر گام نهاده‌اند رسیدن به یک ساختار شرکتی با حداکثر مزایای قابل انتظار از این ساختار می‌باشد، مزایایی چون حضور بیشتر سرمایه‌گذاران، جذب بیشتر سرمایه، افزایش توان رقابت‌پذیری بورس‌ها، کاهش تضاد منافع، بهره‌مندی از حمایت و پشتیبانی طیف گسترده نهادهای مالی و متخصصان بازار به عنوان سهامدار و تسریع فرآیند تصمیم‌گیری.

مسیر رسیدن به این هدف را بورس‌های دنیا بسته به زیرساخت‌های اقتصادی، اداری و حقوقی خود به روش‌های متفاوتی طی کردند؛ گرچه رویه‌های یکسانی نیز در این میان قابل مشاهده است. فرآیندی که در یک یا چند مرحله مالکیت بورس‌ها را به نهادهای مالی و عموم سرمایه‌گذاران منتقل کرد. در ایران نیز فرآیند اجرایی شرکتی شدن بورس با اجرایی شدن قانون بازار اوراق بهادار آغاز شد.

قانون بازار اوراق بهادار از ابتدای سال ۸۵ اجرایی شد و مقارن با آن فعالیت در جهت تشکیل شرکت سهامی بورس اوراق بهادار تهران آغاز گردید. پیرو مصوبه ۸۵/۰۳/۰۱ شورای محترم بورس در اوایل خردادماه ۸۵ فراخوان برای مشارکت در هیئت مؤسسين بورس صورت گرفت. فرآیند تخصیص سهام تا مرحله تشکیل اولیه جلسه مؤسسين در تاریخ ۸۵/۰۴/۱۰ توسط کمیته منتخب هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار انجام شد. متعاقب آن پذیرهنویسی و عرضه ۲۷ درصد کل سهام شرکت به عموم انجام پذیرفت و مشارکت سرمایه‌گذاران حقیقی به عنوان گسترده‌ترین طیف مشارکت‌کنندگان بازار تحقق یافت. با تشکیل مجمع مؤسس شرکت در تاریخ ۸۵/۰۷/۲۰ و انتخاب اعضای هیئت مدیره شرکت بورس اوراق بهادار تهران (سهامی عام)، بازار سرمایه ایران وارد مرحله جدیدی از پیشرفت و تکامل شده است. امید است که این شرکت با همیاری کلیه دست‌اندرکاران بازار سرمایه کشور در جهت نیل به اهداف عالی شرکتی شدن گام بردارد.